

ПОДІЛЬСЬКІ ЗЕМЛІ В PERIОД УСРР-УРСР ТА ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Зузяк Тетяна

РОЛЬ ТРИРІЧНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ КУРСІВ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОДІЛЛЯ (1921-1924 РР.)

Вирішення складних завдань інтеграції вітчизняної освіти в світовий освітній простір неможливе без ретельного вивчення власного історичного минулого, з огляду на це виняткове значення становить досвід діяльності 3-х річних педагогічних курсів, що здійснювали підготовку педагогічних кадрів, зокрема Поділля (1920–1925 рр.).

У 1922 р. Вінницькі «Вищі постійні трирічні педагогічні курси» (були створені на базі Вінницької вчительської семінарії у 1921 р.) перейменовано в «трирічні Педагогічні Курси Соціального виховання» [1, арк. 219 зв.]. Щодо організації навчання, то на курсах були введені організаційні форми, перейняті з III Педагогічної конференції, зокрема, щоденник лектора, ланковий розподіл студентської праці, щоденник ланки. Окрім того запроваджено лабораторну систему: до існуючих кабінетів – органічної природи, неорганічної природи, педологічного та агрономічного – додано ще декілька кабінетів-лабораторій, кількість яких доведена до 10–11, класні кімнати та система дзвінків будуть скасовано [1, арк. 221].

Зауважимо, що «Вищі постійні трирічні педагогічні курси» було створено на всій території Поділля. Зокрема, в Державному архіві Вінницької області знаходимо відомості про Жолобянські (Ямпільський повіт) трирічні педагогічні курси [2, арк. 4], Соколівські, Бершадські [3, арк. 83], Тульчинські, Ольгопільські [4, арк. 2], Гайсинські [5, арк. 21], Тиврівські [6, арк. 3], Хмільницькі [7, арк. 37], Могилів-Подільські [8, арк. 2], Немирівські, 3-х річні педагогічні курси в Кам'янець-Подільському імені м. Драгоманова [9, арк. 2]. Зауважимо, що закінчивши Вищі трирічні педагогічні курси слухачі отримували права вчителів народних трудових шкіл і право на вступ до інституту [10, арк. 26].

Варто зазначити особливості організації освітньо-виховного процесу, зокрема, на Гайсинських педкурсах існувало три цикли – педагогічний, суспільствознавчий і виробничий. На педагогічному курсі слухачі вивчали дитячі заклади; загальну психологію; анатомію і фізіологію; загальні основи педагогіки; трудове виховання, його історію і форми організації в світлі сучасних педагогічних течій; педагогічні системи в їх історичній зміні; дидактику трудшколи; гігієну дитячого віку і санітарний стан дитячих закладів [11, арк. 12]. На Тульчинських курсах педагогічний цикл передбачав вивчення педагогіки, соціального виховання, педології, дидактики трудшколи, дефектології, співів, музики, анатомії і фізіології, дошкільного виховання, політграмоти, абетки комунізму [12, арк. 22]. Зауважимо, вагома роль у підготовці майбутніх учителів відводилася предметам художньо-естетичного циклу, зокрема, образотворчому мистецтву.

Наприклад на Жолобянських Вищих трирічних педагогічних курсах вивчали елементарне малювання, малювання з натури, перспективу, техніку, композицію, техніку виконання скульптури, її види – барельєф, горельєф, історію мистецтва (Давню епоху, Середньовіччя, Відродження, Новий час) та теорію музики [9, арк. 43, 55]. Зокрема у 1923 р. слухачами Тульчинських Вищих трирічних педагогічних курсів були 245 осіб, серед яких, селян – 96 відсотків, робітників – 2 відсотка, духовенства – 2 відсотка. Курси забезпечувало всього 12 викладачів [4, арк. 18].

Окрім того, велика увага приділялася педагогічній і громадській праці на селі під час весняно-літнього триместру. Зокрема для студентів Тульчинських Вищих 3-х річних підготовчих курсів запропоновано наступні теми: «Побут села (в економічному житті – хліборобство, кустарна промисловість, торгівля)», «Сім'я, христини, громадські й політичні свята», «Культурно-освітні установи, релігія, повір'я, забобони», «Природа села і залежність від неї економіки села», «Природні багатства, шляхи сполучення. Вплив зазначених умов на характер селянства, його громадську й економічну діяльність», «Сільрада та її секції (економічна, адміністративна та культурно-освітня)» тощо [4, арк. 18–18 зв.]

Зауважимо, що згідно Статуту Вищих трирічних педагогічних курсів передбачалося також організацію власних дослідних дитячих закладів для проходження активної і пасивної педагогічної практик [5, арк. 100]. Зокрема, для досягнення належного рівня практичної професійно-педагогічної підготовки в 1922 р. на Вінницьких Вищих трирічних педагогічних курсах педагогічну практику організовано у дослідно-зразковій школі, але після першої педконференції 1922 р., її було ліквідовано, майно школи, учнів та персонал було передано до 1-ої трудшколи ім. Коцюбинського, а педпрактику студентів, як активну на 3-му курсі, так і пасивну, було організовано в масових установах соціального виховання, переважно в трудшколах. Проте впродовж наступних декількох років практику зводили лише до пасивного вивчення дитячих установ [13, с. 113].

Варто відзначити і теми дипломних робіт слухачів курсів, що безумовно були продиктовані часом, соціально-економічними умовами та корінними змінами у педагогічній освіті України. Зокрема, студентам Тульчинських педкурсів було запропоновано наступні теми: «Ленінізм в трудшколі», «Нова економічна політика та її вплив на сільське господарство», «Радянська влада та її вплив на розвиток світового пролетаріату», «Політграмота в трудшколі», «Профспілки та їх значення в будівництві держави», «Народництво», «Історія робітничого класу», «Педологічні обґрунтування комплексного навчання в сучасній школі», «Методи та форми навчання в трудшколі», «Як я буду здійснювати завдання трудшколи із сільськогосподарським нахилом», «Самоврядування, як один із чинників (головних) соціального виховання», «Соціальне лихо капіталістичного суспільства і протест проти нього на підставі творів Коцюбинського», «Організація плодового саду при трудшколі», «Організація пасіки при сільській трудшколі», «Школа, учитель і

сільськогосподарська кооперація», «Організація пунктів по переробці плодів та овочів», «Правильне годування худоби» тощо [12, арк. 54].

Як зазначається в архівній справі, а саме, у звіті Жолобянських Вищих трирічних педагогічних курсів за 1921 р. – «Вищі педагогічні трирічні педагогічні курси – педагогічний навчальний заклад, у зв'язку з ідеологічною потребою, оскільки взагалі освіта є потребою в таких випадках» [9, арк. 31].

Таким чином, спеціальні трирічні педагогічні курси були чи не єдиною педагогічною підготовкою, яка б забезпечувала підготовку вчителів в умовах перехідного періоду реформування педагогічної освіти, і як наслідок – фактична відсутність професійної підготовки майбутніх діячів освіти.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Державний архів Вінницької області (далі – ДАВіО). ДАВіО. Ф. Р-256. Оп. 1. Спр. 634. 772 арк.
2. ДАВіО. Ф. Р-847. Оп. 1. Спр. 269. 68 арк.
3. ДАВіО. Ф. Р-254. Оп. 1. Спр. 1218. 84 арк.
4. ДАВіО. Ф. Р-847. Оп. 1. Спр. 273. 29 арк.
5. ДАВіО. Ф. Р-254. Оп. 1. Спр. 1222. 156 арк.
6. ДАВіО. Ф. Р-254. Оп. 1. Спр. 1209 а. 33 арк.
7. ДАВіО. Ф. Р-254. Оп. 1. Спр. 1213. 87 арк.
8. ДАВіО. Ф. Р-254. Оп. 1. Спр. 1219. 105 арк.
9. ДАВіО. Ф. Р-254. Оп. 1. Спр. 1221. 64 арк.
10. ДАВіО. Ф. Р-254. Оп. 1. Спр. 1216. 74 арк.
11. ДАВіО. Ф. Р-842. Оп. 4. Спр. 78. 68 арк.
12. ДАВіО. Ф. Р-847. Оп. 1. Спр. 274. 219 арк.
13. Записки Вінницького українського педагогічного технікуму. Вінниця: Вид. Вінукрпедтехнікуму, 1929. 132 с.

Панасюк Михайло

РЕЄСТРАЦІЯ РЕЛІГІЙНИХ ГРОМАД ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ АНТИРЕЛІГІЙНОЇ ПОЛІТИКИ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ В 1920-Х РР. (НА ПРИКЛАДІ СХІДНОГО ПОДІЛЛЯ)

В сучасних умовах взаємини держави та церкви простежуються в царині нормативно-правової сфери. Держава законодавчо визначає норми та правила, що регулюють діяльність релігійних організацій. Між окремими православними конфесіями існують напружені, подекуди навіть, ворожі стосунки, загострюються питання реєстрації нових общин, перехід общини з однієї конфесії в іншу, захоплення та передача храмів, церковного майна та інше. Віряни часто відстоюють свої права в суді.

Поглиблення міжконфесійних суперечок зумовлене не лише суспільно-політичною ситуацією в країні, дається взнаки тривала, майже столітня історія державно-церковних взаємин, започаткована ще при утвердженні радянської влади. Сьогодні релігійні громади при храмах створюють так звані «десятки», «двадцятки». Дана традиція сформувалась в 1920-х рр., коли держава дозволяла зареєструвати общину в кількості 20-ти, згодом 50-ти чол. З'ясування характеру політики радянської влади стосовно релігійних організацій є актуальною проблемою в сучасних умовах. На